

Docentenhandleiding Groene Voetstappen

Doel van de actie

Kinderen kunnen met 'Groene Voetstappen' op een leuke manier hun betrokkenheid bij het klimaat laten zien, en op eigen wijze een bijdrage leveren aan en nadenken over gezonde lucht en een veilige omgeving. Dit doen ze door een week lang lopend en fietsend (of in ieder geval niet met de auto) naar school te gaan, en de opdrachten uit het stickerboekje uit te voeren. Verder kan er in de les ook nog extra aandacht besteedt worden aan klimaat en Groene Voetstappen.

In onderstaand overzicht vind je een handreiking voor het gebruik van het lesmateriaal. De verschillende activiteiten en werkbladen kunnen klassikaal of zelfstandig en in willekeurige volgorde gebruikt worden. Op de website staat, naast de vijf onderstaande werkbladen, een scala aan nieuwe ideeën en werkbladen voor alle groepen. Aan jou om een afweging te maken welke activiteit het beste bij de groep past. Je hebt zelf vast nog meer ideeën. Gewoon doen!

'Groene Voetstappen' is erg benieuwd naar jullie ideeën en enthousiaste ervaringen, dus geef ze aan ons door. Dan zetten we ze graag in het zonnetje op de website of Facebook-pagina en verwerken we ze in het programma van volgend jaar.

Dit jaar is er ook het Gouden Voetstappenmenu, waarin kinderen klassikaal of individueel extra stappen kunnen zetten voor het klimaat. Hiermee verdienen ze dan de Gouden Voetstapstickers die ook in het stickerboekje geplakt kunnen worden. Het gaat dan om sponsor een boom (i.s.m. Trees for All), korter douchen (WaterSpaarders), krijg een gastles over klimaat (Greenpeace), eet minder vlees (Flexitarier campagne Natuur&Milieu) en organiseer een lokale Kinderklimaatop. Kijk voor meer informatie en de aantallen te verdienen stickers op <http://www.groenevoetstappen.nl/gouden-voetstappen/>

Toelichting, aandachtspunten en tips

- We geven een digitale **nieuwsbrief** uit met het laatste nieuws. Geef je op via www.groenevoetstappen.nl.
- Informeer ouders en leerlingen voor aanvang van de Groene Voetstappenactie, zodat het verzamelen van de Groene Voetstappen ook op maandagmorgen kan beginnen. Op de website staat een **voorbeeldbrief** die de school mee kan geven. Ook is er een **poster** beschikbaar als download. Print die uit en hang die op goed zichtbare plekken voor aanvang van de Groene Voetstappenweek.

GROENE VOETSTAPPEN

- Elke leerling krijgt een **stickerboek en twee stickervellen** (een voor de Groene Voetstappen en een voor het Gouden Voetstappenmenu). Bij het uitdelen van het stickerboek de inhoud en het gebruik toelichten.
- Alle deelnemers verzamelen **zeven dagen** Groene Voetstappen, in principe van maandag tot en met zondag. Wil je liever op de laatste schooldag van de week weten hoeveel voetstappen je hebt verzameld, dan kun je de actie van vrijdag tot en met donderdag houden.
- Ga flexibel om met kinderen die om een goede reden niet mee kunnen doen (handicap, wonend in het buitengebied, et cetera).
- Houd zelf ook een stickerboek bij en laat de resultaten aan de kinderen zien. Zet het aantal verzamelde Groene Voetstappen dagelijks op het schoolbord en/of zet de tussenstand van de hele school op een bord in de hal.
- Ga je iets bijzonders doen? Laat het ons weten, tweet het ([#groenevoetstappen](https://twitter.com/GroeneVoetstap)) of deel het, liefst met foto, op onze Facebook-pagina.
- Je kunt met de klas de website en de Facebook-pagina bekijken, waar je ook de resultaten van andere scholen kunt zien en foto's vindt van andere scholen die 'Green Footprints' verzamelen in Europa.
- Tel het totale aantal verzamelde voetstappen van de hele school en geef dat per mail door aan Klimaatverbond Nederland via groenevoetstappen@klimaatverbond.nl, liefst op de laatste dag van actieweek, maar uiterlijk voor half november. Op 28 november worden de verzamelde Groene Voetstappen aangeboden en gaan ze mee in de Klimaatrein naar Parijs waar de VN Klimaattop wordt gehouden.
- Klimaatverbond Nederland geeft de aantallen door aan de organisatie van de Europese Groene Voetstappenactie. Eind november wordt bekend gemaakt hoeveel voetstappen de kinderen in heel Europa samen hebben verzameld. In het stickerboekje heb je, net als heel veel andere kinderen in de wereld een week lang Groene Voetstappen verzameld. Door lopend of met de fiets naar school te gaan help je mee aan de verbetering van ons milieu en het klimaat. Als we dat met zijn allen doen is het effect nog groter.

Werkbladen

Werkblad 1: Hoe gingen kinderen vroeger naar school?

Als huiswerkopdracht meegeven voor de volgende dag. Stimuleren om vooraf zelf een vraag te bedenken en op het werkblad te zetten. Bespreken hoe de interviews zijn verlopen. Wat zijn de meest opmerkelijke verschillen met vroeger?

We vragen uitdrukkelijk interview 'een' opa of oma vanwege het feit dat sommige kinderen geen opa en/of oma meer hebben, daarnaast zijn de opa's en oma's voor basisschoolkinderen nog relatief jong, actief en zelfstandig wonend. Om die reden zijn ook

overgrootouders, echt oude mensen in de straat of bewoners van een zorgcentrum in de buurt voor deze opdracht te benaderen. Dit kunnen de leerlingen zelfstandig doen. Met een zorgcentrum zou je als leerkracht de afspraak kunnen maken dat kinderen in groepjes van 2 of 3 met het werkblad bij de bewoners langs gaan. Er kan bijvoorbeeld afgesproken worden dat de schoolklas aansluitend op de koffiepauze een klein uurtje komt buurten om over vroeger te praten.

Het interview

In principe gaat het om een korte vragenlijst met betrekking tot het vervoer naar school. Mocht het passen in een les, dan kan ook klassikaal een lijst met vragen bedacht worden. De kinderen kunnen ook een aantal reservevragen meekrijgen zoals:

- Waar bent u geboren? In welk jaar?
- Zat u vroeger op een sportclub of bij een vereniging?
- Bent u fan van de plaatselijke voetbalclub?
- Speelde u vaak buiten? Wat voor spelletjes?
- Had u vroeger televisie thuis?
- Had u huisdieren?
- Wat vindt u mooie planten of dieren?
- Heeft u een favoriete kleur?
- Moest u eten wat de pot schafte? Lust u nu alles?

Werkblad 2: Overal in de wereld naar school

Op blad 2 van dit werkblad is ruimte voor het invullen van het persoonlijke verhaal van de leerling. Een wereldkaart of globe is handig ter oriëntatie (ook te downloaden op de website).

Dit werkblad bestaat uit een paar verhaaltjes van kinderen uit de hele wereld; wie ze zijn en hoe ze naar school gaan. De kinderen in jouw klas kunnen dit ook voor zichzelf opschrijven. Het werkblad wordt afgesloten met de namen van kinderen uit andere landen. Bij dit werkblad hoort een zwart-wit wereldkaart. Daarop kunnen kinderen met behulp van de atlas de genoemde landen opzoeken en de naam van het kind erin schrijven. Te beginnen met de eigen naam in Nederland. Als alternatief kan een vlaggetje getekend worden in het bedoelde land met de naam van het kind in de vlag of de genoemde landen worden ingekleurd.

Werkblad 3: Waarom warmt de aarde op?

Voordat dit werkblad uitgedeeld wordt, verdient het de aanbeveling eerst een introductie over het broeikaseffect te geven. Dat kan bijvoorbeeld met een filmpje; zie www.schooltv.nl/zoekresultaten/?q=broeikaseffect.

GROENE VOETSTAPPEN

Inventariseer na de introductie met de kinderen:

1. Hoe leven we eigenlijk? Een lijstje maken van wat we dagelijks doen
2. Welk gedrag levert schade op voor mens, plant en dier (de natuur)?
3. Zijn we van plan daar mee door te gaan of moeten we daar eigenlijk wat aan doen?
4. Zo ja, wat dan en door wie?
5. En ten slotte: wat zou je er zelf al een beetje aan kunnen doen?

Oplossingen: 1 De zon... 2 Dit effect... 3 Een automotor... 4 Als teveel... 5 Van het opwarmen...

Als de verzamelde voetstappen aangeboden worden aan de wethouder, dan kunnen de beste ideeën die uit dit werkblad voortkomen ook op werkblad 5 geschreven worden. Als ze opgestuurd worden naar Klimaatverbond Nederland, zorgen wij ervoor dat ze bij de staatssecretaris* terecht komen!

Werkblad 4: Veilig op stap naar school

Eigen route van thuis naar school tekenen of fotograferen. Teken in de plattegrond niet te veel details, maar vooral de belangrijkste punten.

Tip: Download en print een kaart van de buurt van de school met behulp van de site www.google.com/maps/ en plak die op het werkblad.

Er kan ook in groepjes of klassikaal gewerkt worden op een kaart van de wijk of de gemeente. Daarop geven de kinderen aan waar knelpunten liggen en welke verbeteringen ze zouden willen.

Werkblad 5: Mijn Groene Voetstap

Groen papier nodig om zelf voetstappen te maken. Het zelf tekenen of omtrekken van je voet is ook een optie.

Tips

- Overhandig alle Groene Voetstappen van je groep of school met ideeën, tips en/of vragen aan de wethouder Milieu, Klimaat, Duurzaamheid of Verkeer in je gemeente (contactgegevens zijn te vinden op website van de gemeente onder een kopje 'college van B&W'). Maak tijdig een afspraak met de wethouder en verstuur een persbericht!
- Zet de beste ideeën op een heel grote voetstap en plaats een verslag met foto's op de website van de school. Én maak jullie actie landelijk bekend op de Groene Voetstappen-Facebook-pagina, op Twitter of geef het door aan ons.
- Hebben jullie een leuke actie georganiseerd, zoals een bezoek van de wethouder? Plaats daarvan ook een stukje tekst plus foto op de Facebook-pagina.

GROENE VOETSTAPPEN

Als de voetstappen, of een kopie of foto ervan, opgestuurd worden naar Klimaatverbond Nederland, zorgen wij ervoor dat deze bij de minister voor Infrastructuur en Milieu of staatssecretaris* terechtkomen. Het e-mailadres is: groenevoetstappen@klimaatverbond.nl.

Het postadres is:

Klimaatverbond Nederland

t.a.v. Petra Lettink

Postbus 9

6800 AA ARNHEM

**Minister Melanie Schultz van Haegen – Maas Geesteranus of staatssecretaris Wilma Mansveld van het ministerie Infrastructuur en Milieu*

Extra lesmateriaal

Op de website staan extra activiteiten voor alle groepen met werkbladen en bijbehorende handleiding; deze zijn ontwikkeld door Veldwerk Nederland, speciaal voor Groene Voetstappen:

Groep 1 en 2: Blote voetstappen; Ontdek je omgeving

Groep 3 en 4: Heksenkringen; Meet je hartslag; Collage maken; Maken van een Groene Voetstap

Groep 5 en 6: Sta je stevig op je voeten; Spindigram vervoer; Thema vervoermiddelen

Groep 7 en 8: Ontwerpwedstrijd; Transport inventarisatie; Verkeer in je wijk; Wat kun je zelf doen?

Kinderklimaattop

Groene Voetstappen wordt jaarlijks afgesloten met een Kinderklimaattop. Iedere school mag daarvoor vier kinderen afvaardigen. De school zelf bepaalt de criteria op basis waarvan de kinderen naar de Kinderklimaattop gaan. Wij vergoeden de openbaar vervoer kosten. Kijk voor meer informatie op de site.

Ook is het mogelijk om zelf een lokale Kinderklimaattop te organiseren als afsluiting van de Groene Voetstappen, liefst in samenwerking met gemeente of NME-centrum. De kinderen kunnen dan hun verzamelde voetstappen, tips en ideeën overhandigen aan de wethouder duurzaamheid of klimaat of bijvoorbeeld aan de directeur van de school. Voor tips en ondersteuning kun je contact opnemen met ons.

Interessante links

- www.nmepodium.nl; website met actuele informatie over natuur- en milieueducatie (NME)
- Portal kennisnet.nl: ideeën en oplossingen om duurzaamheid in het lesprogramma te integreren. Tal van aansprekende opdrachten, kant-en-klaar leermateriaal en webquests.
- Veldwerk Nederland; kennis - en praktijkcentrum voor natuureducatie.
- www.groengelinkt.nl; onderdeel van het Programma DuurzaamDoor van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland.
- Project klimaat-energie (van het IVN)
- Klimaatverandering: hoe en waardoor?
www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/klimaatverandering
- <http://natuur-jongeren.startpagina.nl>; portal over jongeren en natuur met o.a. lesmateriaal:
 - Encyclopedoe: eenvoudige en goedkope proefjes voor kinderen en leerkrachten in het PO
 - Global Warming Kidsnet; een project van ClimateChangeEducation.Org. opgezet door o.a. wetenschapsmuseumdocenten, studenten en medewerkers van de Universiteit van Californië.
 - filmpjes op NPO Wetenschap; het voormalige Wetenschap24, portal gestart door Teleac, VPRO, Kennislink, science center NEMO en de NPO.
 - Compendium voor de leefomgeving. Alle cijfers, feiten en achtergronden over milieu op een rij
 - Schema veilige schoolomgeving van de Fietsersbond: www.fietsersbond.nl
 - Crow; kennis- en beleidsdocumenten over Verkeer en Vervoer; alle producten op gebied van verkeer & vervoer van CROW-KpVV.
 - Vrijwillige voorlichters van Greenpeace komen graag vertellen op school. Klik hier voor meer informatie en het aanvraagformulier. Of bekijk de kinderwebsite van Greenpeace met informatie over het klimaat, materiaal voor werkstukken en spreekbeurten en nog veel meer.
 - www.voetafdruk.eu; door het COS Overijssel en de Kleine Aarde ontwikkeld instrument om te kijken hoe groot jouw voetafdruk is.

Veel plezier en succes met het verzamelen van Groene Voetstappen!

Het Groene Voetstapenteam

Petra Lettink, Matty van Leijenhorst, Cindy Gronouwe